

3984 SAYILI RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYINLARI HAKKINDA KANUN ÇERÇEVESİNDE

GÖRSEL VE İŞİTSEL KİTLE İLETİŞİMİNDE TEKELLEŞME YASAĞI

Bir ülkede hukukun üstünlüğünden ve hukuk devleti anlayışının yerleşmesinden söz edebilmek, diğer başka sebeplerle birlikte demokratik bir rejimin varlığını gerekli kılar¹. Gerçek demokrasinin ise çoğulculuk kavramı² üzerine kurulduğu zaman oluşabileceği söylenebilir³.

Çoğulcu demokrasi çeşitliliğin ve farklılığın devletin en üst kademesinden tabana doğru yayılması ya da yayılma imkânının hukuk çerçevesinde her an var olması ile mümkündür. Bir sistemin çoğulcu oluşu değişik çıkar ve düşüncelerin bağdaşmasını, dolayısıyla da sosyal ve ekonomik düzeyi farklı grupların seslerini, ortaya çıkarabilmelerini sağlar⁴. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre de çoğulculuk, iletmeye elverişli bilgi ve fikirlerin serbestçe hazırlanması ve kamu otoriteleri tarafından her hangi bir ön sansüre tabi tutulmaksızın biçimlendirilebilmesidir⁵. "Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi" de görsel ve işitsel kitle iletişiminde çoğulculuğun sağlanması gereğini ön görmektedir⁶. Oysa "tekelleşme" olgusu, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ihlali olup, kitle iletişim özgürlüğünü⁷ tehdit eden ve kitle iletişim araçlarında çoğulculuğu engelleyen ve dolayısıyla kanaatlerin yansız oluşumu imkânını, ortadan kaldıran bir durumu ifade eder. Hâlbuki teknik gelişmelerle birlikte etkinlikleri gün geçtikçe artan kitle iletişim araçları kamuoyunun oluşumunda oldukça önemli bir etkiye sahiptirler⁸. Ayrıca kitle iletişimi faaliyetinin bir kamu hizmeti olduğu göz önünde bulundurulursa, tekelleşen medya bireysel çıkarlara hizmet edecek ve bu sorumluluğundan uzaklaşacaktır.

Oysa günümüzde medya patronlarının sektör dışı alanlardaki ticari ilişkilerini arttırmaları, gazete ve televizyonlarını siyasi iktidarla olan ilişkilerinde caydırıcı bir güç olarak kullanma çabaları, tekelleşme konusunda yapılacak çalışmaların önemini bir kat daha arttırmakta ve bu konuya özgülenmiş çalışmaların gereğini ortaya koymaktadır.

Bu gerekçelerden hareketle çalışmada görsel ve işitsel kitle

iletişim araçlarında tekelleşme olgusunun mevzuata nasıl yansıtıldığı değerlendirilecektir.

I. Tekelleşme Kavramı

A. Kavram Olarak Tekel ve Tekelleşme

Siyasal, sosyal ve ekonomik yönleri bulunan "Tekel" kavramı, "her hangi bir alanda mevcut sistemin işleyişinin tek bir birimin kontrolünde olması; gücün tek elde toplanması" anlamına gelmektedir⁹. Diğer bir ifadeyle bu kelime, "bir malın yapımının, tek bir kuruluşun elinde bulunduğu durum" şeklinde tarif edilebilir¹⁰. Dolayısıyla monopol¹¹ şeklinde de isimlendirilen tekel, her hangi bir üretime konu olan unsurun, üretim ve arzının tek bir elin kontrolünde olduğu piyasa türüdür. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne bakıldığında "tekeline almak", tamlaması ise "bir şeye tek başına sahip olmak, inhisarına almak" veya "fikir, sanat vb. alanlarında kendi görüşünü hakim kılmak" şeklinde tanımlanmaktadır¹².

Bu tanımlamaların paralelinde, Tekelleşme kavramının, yarışmacı bir sistem olan serbest rekabetin tam zıddını ifade ettiğini söylemek gerekir. Çünkü tekelleşmiş her hangi bir faaliyetin, rekabet kaygısından uzak olması, fiyat, kalite, üretim miktarı ve şeklinin tek elcinin arzu ettiği biçimde oluşumuna sebep olur. Dolayısıyla, sosyo-ekonomik bir faaliyetin tek elde toplanması durumunun varlığından söz edilebilir. Kuşkusuz, bu durumun, mal ve hizmet alıcılarının aleyhine oluşacak bir ortamı doğurduğu çok açıktır¹³.

Tekelleşmenin, bir birinden farklı görünüm şekilleri olabilir. Tekelleşme, bir kişinin veya grubun pazar payının önemli bir kısmını eline geçirmesi, böylece pazarda hizmetler veya fiyatlar konusunda tek başına belirleyici olması ya da sektördeki güçlü bir kaç kişi veya grubun çeşitli yöntemlerle rekabet imkânını kısıtlaması sonucu oluşur¹⁴. Bu ikinci durum, "anlaşma ve uyumlu eylem", "birlikte hâkim durumun kötüye kullanılması" ve "hâkim durum yaratan ya da mevcut hâkim durumu güçlendiren

birleşmeler ve devralmalar" şeklinde gerçekleşir. Bu faaliyetler, "kolaylaştırıcı eylemler" olarak adlandırılmaktadır¹⁵.

B. Kitle İletişim Araçlarının Tekelleşmesi

Çeşitliliğin ve farklılığın ortadan kalkmasına yol açan tekelleşme olgusu, bu gün sadece ekonomik alanda görülen bir özellik olmaktan çıkmış, üretimin olduğu her sahada kendini gösterir olmuştur¹⁶. Günümüzde gerek siyasal, gerek ekonomik işlevleriyle çok önemli bir yönlendirme aracı ve güç merkezi haline gelen kitle iletişim araçlarında da tekelleşme¹⁷ sorunuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu alandaki tekelleşme, farklı kitle iletişim kollarında belirli bir topluluk veya şirketin menfaatlerinin yoğunlaşmasını, bir başka deyişle birleşmesini ifade eder¹⁸. Bu durumun genellikle bir birinden farklı şu iki şekilde gerçekleştiği görülmektedir: Birincisi; kendi yazı işleri veya yayın kadrosuna sahip kitle iletişim araçları sayısında azalma. İkincisi ise; birden çok kitle iletişim aracının sahipliğinin aynı kişi veya grubun eline geçmesidir¹⁹.

Kitle iletişim alanındaki tekelleşmenin ciddi anlamda ilk ve en önemli örneğini Avustralya da kendisini, bulvar gazeteciliği yoluyla, üçüncü büyük basın grubu haline getiren Rupert Murdoch'dır. İngiltere'nin, el değiştirmeden önce muhafazakâr eğilimli basının önemli temsilcilerinden biri olan "Sun" Gazetesini satın alan Murdoch, Avustralya'da kendini önemli bir medya patronu haline getiren yöntemleriyle kısa sürede İngiliz süreli basın pazarının üçte birlik kısmını da ele geçirmiştir. Bunda yapılan fiyat indirimi, İngiltere Sarayı üzerindeki kavgaların sistematik olarak yayınlanması ve periyodik bir biçimde çıplak fotoğraf yayımı yoluyla izlenen strateji etkili olmuştur²⁰. Daha sonra Murdoch, 1980'ler boyunca dünyanın her yerine yayılan liberalleşme politikalarından yararlanarak bu yükselişini Kuzey Amerika Kıtasında da sürdürmüştür. ABD'de Murdoch'a bağlı yayın organları onun ticari çıkarlarını gözetmek adına siyasi iktidarı açıkça desteklemiştir. Cumhuriyetçi Parti'nin yanında yer alan Murdoch, Ronald Reagan, baba ve oğul Bush iktidarlarında onların politikalarının savunuculuğunu yapmıştır. 2003'teki Irak'ın işgalini "çok meşru, ahlaklı ve doğru bir iş" şeklinde yorumlayan Murdoch, dünyanın çeşitli yerlerinde ona bağlı 173 televizyon ve gazete ile işgali destekleyen bir yayın çizgisi izlemiştir²¹. Öyle ki, ABD'deki Fox Tv izleyicilerinin üçte ikisi, savaş öncesinde hükümetlerinin Saddam Hüseyin ile El Kaide arasında iş birliği bulunduğu ilişkin çok açık kanıtlara ulaştığına inanmaktaydılar²².

II. Kitle İletişim Araçlarında Tekelleşme Türleri

A. Genel Olarak

Basın, radyo ve televizyonların, globalleşen ve değişen dünyada, ekonomik koşullara uyum sağlamadaki çektikleri zorluklar, yayın hayatlarını devam ettirmelerini etkilemekte, özellikle de yazılı basında, bazı gazeteler ve dergiler, uluslararası alanda dağıtımı yapılıyor olsa bile ya kapanmakta²³ veya el değiştirmektedir²⁴. Bu noktada gazeteler bakımından, dünya reklâm pazarındaki payının, televizyon, internet ve cep telefonunun etkileriyle, düşmesinin önemli bir faktör olduğu söylenebilir²⁵. Paralel bir biçimde, radyo ve televizyon için de

cep telefonunun ve özellikle de internetin yaygınlaşmasının getirdiği etkiyi göz ardı etmemelidir.

El değiştirilen gazetelerin (ya da radyo ve televizyon gibi diğer kitle iletişim araçlarının) büyük çoğunluğu, başka kitle iletişim araçlarına da sahip olan patronlar tarafından satın alınmaktadır. Bu patronlar, satın aldıkları gazetelerin (veya diğer kitle iletişim araçlarının) mevcut yönetim ve yazı işleri kadrolarını muhafaza etmek yerine, adeta bir 'havuz' sistemi ile bütün yayın organlarını bir merkezde toplamaktadır²⁶. Dolayısıyla, fikir ve görüşlerdeki çeşitliliği ortadan kaldıran bu durum, yayın organlarında haberlerin hazırlanışından, yayın politikalarının oluşturulmasına kadar tek tip bir anlayışın ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁷.

Ayrıca, kitle iletişim araçlarının bu şekilde, önemli bir güç haline gelmesi, birçok ülkede, bu güce sahip olan patronlara basın dışı sektörlerde, kolay ve rakipsiz iş yapabilme imkânlarını sağlamaktadır²⁸. Aynı şekilde, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de medya patronlarının dün olduğu gibi bu günde medya dışı sektörlerle açıldıkları görülmektedir²⁹. Bu konuda, ülkemizde Doğan grubu ve İtalya'da Berlusconi örnek olarak gösterilebilir. Özellikle, Berlusconi hem İtalya'nın en zengin işadamlarından biri, hem medya patronu³⁰, hem de başbakan olarak, kitle iletişim üzerindeki tekelleşme yoluyla siyasi iktidarın ele geçirilmesi bakımından önemli bir örnektir. Bu son duruma paralel bir örnekte ülkemizden verilebilir: Cem Uzan'ın Genç Parti'sinin, 2002 seçimlerden hemen önce kurulmasına rağmen, bu seçimde kendine ait gazete ve televizyonları kullanarak %7 gibi ciddi bir oy alması kitle iletişim araçlarının gücünü göstermektedir.

Kitle iletişim araçlarında meydana gelen tekelleşmenin yatay, dikey ve çapraz olmak üzere üç şekli bulunmaktadır.

B. Tekelleşme Türleri

1. Yatay Tekelleşme

Yatay tekelleşmede, bir ana başlık etrafında toplanmış ve ilk bakışta farklı yayınlarca yayımlandıkları izlenimini veren yazı işleri, idarî ve malî servisleri ortak olan aynı tür kitle iletişim araçları söz konusudur³¹. Diğer bir ifadeyle, bu tür tekelleşme, bir şirket veya grubun aynı medya sektöründe birden çok yayın organını kontrol etmesiyle oluşur³².

2. Dikey Tekelleşme

Tekelleşmenin bir diğer türü ise dikey tekelleşmedir. Bu tür tekelleşme, haber ve bilginin elde edilmesinden dağıtımına kadar geçen tüm işlemlerde uğraşan ve aynı yönetim altında birbirini tamamlayan faaliyetlerin tek elde toplanmasını ifade eder³³. Dolayısıyla, üretim aşamasından dağıtım aşamasına kadar bütün evrelerin tek bir basın kuruluşunun denetiminde olması durumunda dikey tekelleşmeden söz edilebilir³⁴.

3. Çapraz Tekelleşme³⁵

Kitle iletişim araçlarında tekelleşme olgusunun günümüzde vardığı son aşama çapraz tekelleşmedir. Tekelleşmenin bu türünün, önceleri tek bir alanda faaliyet gösteren kuruluşların başka alanlara el atmasıyla ortaya çıktığı söylenebilir. Dolayısıyla, süreli ve süresiz yayın alanında faaliyet gösteren bir kuruluşun, radyo, televizyon, video gibi diğer yayıncılık alanlarına da girerek, çeşitli kitle iletişim araçlarının tek

merkezde toplanması çapraz tekelleşmenin en tipik görünümünü oluşturur³⁶.

III. Görsel ve İşitsel Kitle İletişiminde Tekelleşme Yasağı

A. Genel Olarak

Görsel ve işitsel kitle iletişim araçlarında ülkemizdeki devlet tekeli 1993 yılında, Anayasa madde 133'de yapılan değişiklikle³⁷ sona ermiştir. Bununla birlikte özel TV'lerin bir kısmının belirli medya gruplarının elinde yoğunlaşarak ekonomik tekellerin oluştuğu gözükmemektedir³⁸. Anayasadaki bu düzenlemenin çoğulculuk açısından yasal planda zemini "3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun"³⁹ ile oluşturulmuştur⁴⁰. Bu kanunda tekelleşmenin önüne geçmek için kanun koyucu bir takım düzenlemeler ön görmüştür. Kanunun "Özel Radyo Ve Televizyon Kuruluşları" üst başlıklı beşinci bölümünde, görsel ve işitsel kitle iletişiminde tekelleşme yasağı ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. "Kuruluş ve hisse oranları" başlıklı 29. maddenin "b", "d", "e", "h", "ı" ve "i" fıkraları tekelleşmenin önüne geçmek için düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi kanun koyucu geniş bir düzenleme alanıyla bu konuda bir irade ortaya koymaya çalışmıştır.

B. Radyo ve Televizyon Yayın İzni

3984 Sayılı Kanunun 29. Maddesinin "a" fıkrasına göre; "siyasî partiler, dernekler, sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler, vakıflar, mahallî idareler ile bunlar tarafından kurulan veya bunların ortak oldukları şirketler, iş ortakları, birlikler ile üretim, yatırım, ihracat, ithalat, pazarlama ve finans kurum ve kuruluşlarına radyo ve televizyon yayın izni verilmez; bu kuruluşlar radyo ve televizyon yayın izni almış şirketlere ortak olamazlar". Görüldüğü gibi bu fıkra radyo ve televizyon yayınına izin verilemeyecek kişi ve grupların kimler olduğu belirtilmiştir. Listenin oldukça geniş tutulduğu gözükmemektedir. Tekelleşmenin önüne geçebilmek için yapılan bu kısıtlamanın bir kısmının olumlu olduğunu söylemekle birlikte, söz konusu kanunda, yerli ve yabancı yatırımcıya görsel ve işitsel alanda yatırım yapma imkânı tanınırken, daha ziyade eğitim, kültür ve siyasal çoğulculuk alanında faaliyet gösteren, sivil toplum örgütlerine⁴¹ ve baskı gruplarına bu hakkın tanınmaması, eleştirilmesi gereken bir durumdur⁴².

29. maddenin "b" fıkrasına göre, radyo ve televizyon yayın izni, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre yalnızca radyo ve televizyon yayıncılığı, haberleşme, eğitim, kültür ve sanat amacıyla kurulmuş anonim şirketlere verilir. Aynı fıkranın son cümlesine göre de, ilgili bu şirketler sadece bir radyo ve bir televizyon işletmesi kurabilirler.

Uygulamada tekelleşen grupların bir birinden bağımsız anonim şirketler altında kuruldukları ancak bunların bir holding⁴³ çatısı altında yoğunlaştığı görülmektedir. Mevzuatta holdingleşmeyi önleyecek bir hüküm bulunmamaktadır. Örneğin, Doğan Yayın Holding'in⁴⁴ tanıtım amacıyla oluşturduğu internet sitesindeki kendi ifadeleri kitle iletişim sektöründeki hâkim kuruluş olma özelliklerini vurgulamaktadır. "DYH'nin yönetim modelinde, sürekli genişleyen ve çeşitlilik kazanan faaliyetlerinin koordinasyonu amacıyla, Holding içinde iki ana bölüm oluşturulmuştur: 'İçerik üreticileri' ve 'servis sağlayıcılar'. İçerik

üreticileri, gazeteler, dergiler, kitap yayıncıları, televizyon kanalları, radyo istasyonları ve müzik şirketinden oluşmaktadır. Servis sağlayıcılar ise, dağıtım, perakendecilik, prodüksiyon, kablolu televizyon, internet ve basım şirketleri ile factoring şirketinden oluşmaktadır." Görüldüğü gibi burada tekelleşmenin her üç türünden de söz etmek mümkün gözükmemektedir. Mevzuatta holdingleşmenin önlenmesi konusunda yeni düzenlemelerin yapılması yukarıda bahsedilen sorunun üstesinden gelinmesi için oldukça önemlidir⁴⁶.

Kanunun "c" fıkrasına göre de, özel radyo ve yayın kuruluşlarının hisseleri nama yazılı olmak zorundadır. Kanunun bu düzenlemesinin yerinde olduğunu vurgulamak gerekir. Kuşkusuz buradaki amaç şeffaflığı sağlamaktır. Ancak bu sayede şirketlerin takibi de mümkün olacağından bu hüküm çoğulculuğa da hizmet etmektedir⁴⁷.

C. Gerçek veya Tüzel Kişinin Sahiplik Oranı

29. maddenin "d" fıkrası da, herhangi bir gerçek veya tüzel kişinin veya bir sermaye grubunun bir radyo veya bir televizyonda sermaye payının % 50'yi geçemeyeceğini düzenlemiştir. Ancak bunun için, bu radyo veya televizyonun, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından düzenlenecek yönetmeliğe uygun olarak, her yıl yapılacak yıllık ortalama dinlenme veya izlenme oranı ölçümlerine göre, yıllık ortalama dinlenme veya izlenme oranının % 20'yi geçmesi gerekir. Ayrıca, aynı fıkranın son cümlesine göre, gerçek kişinin % 50'lik sermaye payı hesaplanırken akrabalık bağı taşıyan kişilerin hisseleri de göz önünde bulundurulur. Bir başka deyişle, "gerçek kişinin hisselerinin hesaplanmasında üçüncü derece dahil olmak üzere üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımlara ait hisseler de aynı kişiye aitmiş gibi hesaplanır."

Bu fıkranın yaptırımını ise bir sonraki fıkra düzenlenmiştir. Maddenin "e" fıkrasına göre, radyo veya televizyonların yayın izni iptal edilebilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından, bir gerçek veya tüzel kişinin veya bir sermaye grubunun % 50'den fazla hissesine sahip olduğu bir televizyon veya radyonun yıllık ortalama izlenme veya dinlenme payı % 20'yi geçerse, bir bildirimde bulunulur. Kuruluş doksan gün içinde, ortağı bulunduğu televizyon veya radyodaki hisselerinin bir bölümünü halka arz ederek veya bir kısım hisselerini satarak, sermaye payını % 50'nin altına indirmek zorundadır. Şayet, yıllık izlenme veya dinlenme oranının aşımı birden fazla televizyon ve radyodaki hisselerin toplamı sebebiyle oluşmuşsa, bu oranı % 50'nin altına indirecek biçimde yeterli sayıda şirketi satar. Aksi takdirde yayın izni iptal edilir.

Bu iki fıkra, Anayasa Mahkemesinin kararı ile iptal edilmiştir⁴⁸. İptal hükmünün Resmi Gazete'de yayım tarihi olan 4.8.2006 'dan başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bu kararın gerekçesinde, kitle iletişim özgürlüğünün, hem kamu gücünü kullanan kurum ve kuruluşlara hem de özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerine karşı korunması amacıyla, görsel ve işitsel medya tekelinin oluşmasını engellemek için etkili sınırlamalar koymanın ve medyanın çoksesliliğini sağlamaya yönelik koruyucu önlemler almanın Devlet'in görev ve sorumluluğunda olduğu vurgulanmıştır. Mahkeme ayrıca,

bağımsız ve yansız yayıncılık faaliyetinin sürdürülebilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinde belirtilen nedenlerle sınırlı olarak medya sahipliğine ilişkin kimi kısıtlamaların da getirilebileceğini belirtmiştir.

Ancak, Anayasa'nın 167. maddesinin Devletin para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alacağı, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önleyeceği hükmünden hareketle, bu fıkraların iptali öngörülmüştür. Mahkeme bu noktada somut verilerden hareket etmiştir. Mahkeme, Türkiye'deki en yüksek izlenme oranının %14 ilâ %16 olarak saptamıştır. Dolayısıyla Mahkemeye göre, fıkrada öngörülen %20 oranına uygulamada ulaşılmasının çok güç olması nedeniyle, aynı kişilerin veya sermaye gruplarının ülkedeki televizyon ve radyo kuruluşlarının çoğuna sahip olmalarının kaçınılmaz hale geleceği, bu durumda % 20 oranının, Anayasa'nın 167. maddesinde devlete verilen tekelleşme ve kartelleşmeyi önleme görevinin yerine getirilmesini sağlayamayacağı açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesinin somut veriler göz önünde bulundurulunca, yerinde olduğu vurgulanmalıdır. Bununla birlikte, uygulama bu iptal kararıyla doğan boşluğun bir an önce doldurulması gerektiğini göstermektedir⁵⁰.

D. Yabancı Gerçek veya Tüzel Kişinin Sahiplik Oranı

Aynı madde içerisinde yabancı sermaye için de düzenleme getirilmiştir. Maddenin "h" fıkrasına göre, "bir özel radyo ve televizyon yayın kuruluşunda yabancı sermayenin payı, ödenmiş sermayenin % 25'ini geçemez". Ayrıca, bir özel radyo ve televizyona ortak olan gerçek veya tüzel yabancı kişi, bir başka radyo ve televizyon kuruluşuna ortak olamaz ("ı" fıkrası). Yine, yerli ve yabancı hissedarlar imtiyazlı hisse senedi sahibi olamazlar ("i" fıkrası)

Mevzuattaki bu düzenlemenin uygulamadaki fiili durumun önüne geçme konusunda yetersiz olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin yukarıda da başka bir konuda bahsedilen medya patronu Murdoch, kıtalar aşan geniş yayın yelpazesine, bu fıkrada düzenlenen yabancı sermaye kotasını Ahmet Erteğün vasıtasıyla aşarak TGRT'yi⁵² satın alıp Türkiye'yi de katmıştır. Bu vesileyle kanunun gizli ortaklıklarla oluşan birleşmeler konusunda yetersiz olduğu belirtilmelidir.

SONUÇ

Tekelleşme olgusu gün geçtikçe hızlı bir şekilde küreselleşen dünyamızın, oldukça önemli sorunlarının başında gelmektedir. Günümüzde tekelleşmeye birçok alanda rastlamaktayız. Görsel ve işitsel iletişim araçlarındaki tekelleşme de bu alanlardan bir tanesidir. Bilindiği gibi, kamuoyunun oluşmasında ciddi bir faktör olan görsel ve işitsel kitle iletişim araçları, çok sesliliğin en önemli unsurudurlar. Oysa bir ülkede kitle iletişiminde tekelleşme olunca, o ülkede belli ölçüde toplumun bilgilenmesi önlenmekte, ekonomik bakımdan oldukça pahalı iletişim araçlarını elde edemeyecek olan sektör çalışanlarının bağımlılığı artmakta ve bunun sonucunda da toplum tek yönlü olarak manipülasyona tabi tutulmaktadır.

3984 Sayılı Kanunun görsel ve işitsel alanda tekelleşmenin

önüne geçmek için çeşitli önlemler aldığı görülmektedir. Ancak, mevcut durum göz önüne alındığında, ilgili kanunun bu konuda başarılı olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Bu alandaki birçok medya kuruluşunun, kanunun bir şekilde dolaşılması yoluyla, aynen basın sektöründeki gibi, birkaç medya patronunun tekelinde olduğu bilinmektedir. Her ne kadar kanun bir anonim şirketin bünyesinde yalnızca bir radyo ve bir televizyon kuruluşunun bulunabileceğini öngörse de tekelleşen grupların bir birinden bağımsız anonim şirketler altında kuruldukları ancak bunların bir holding çatısı altında bir araya geldikleri gözlenmektedir. Sorunun giderilmesi için kanunda bu konuda düzenleme yapılması gerekmektedir.

Ayrıca, 3984 Sayılı kanunun, yerli ve yabancı yatırımcıya görsel ve işitsel alanda yatırım yapma imkânı tanırken, daha ziyade eğitim, kültür ve siyasal çoğulculuk alanında faaliyet gösteren, sivil toplum örgütlerine ve baskı gruplarına bu hakkın tanınmaması ayrıca eleştirilmesi gereken, başka bir konu olarak ileri sürülebilir⁵³.

Son olarak, 3984 Sayılı Kanunun 29. Maddesindeki bazı hükümlerin iptal edilmesiyle birlikte, tekelleşmenin önlenmesi konusunda bir boşluk doğmuş olduğunu vurgulamak gerekir. Bu boşluğun medyada çoğulculuğun sağlanması için bir an önce doldurulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- 1- Gözübüyük, A. Şeref, Hukuka Giriş Ve Temel Hukuk Kavramları, Turhan Kitabevi, 16. Bası, Ankara 2002, s. 84.
- 2- Bu konuda Tocqueville çoğulcu basının, çoğunluk baskısını önleme yollarından biri olduğunu belirtmiştir. Bkz. Dinçkol, Bihterin, "Çoğunluk Tiranisine Karşı Bir Çözüm Yolu: Tocqueville'in Siyasal Kuramı", İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, Y. 3, S. 5, 2004, s. 160.
- 3-"Keyfi iktidarın önlenmesi ve sınırlı Devletin gerçekleştirilmesi özgürlüğü ve çoğulcu demokrasilerin en önemli özelliğidir." Bkz. Gören, Zafer, Anayasa Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, s. 104.
- 4- Akad, Mehmet/ Dinçkol, Bihterin Vural, Genel Kamu Hukuku, Der Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, İstanbul 2006, s. 391; Dinçkol, Bihterin, "Yönetilenlerin 'Öz' Yönetimi-Kamuoyu", İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, Y. 5, S. 10, 2006, s. 60.
- 5-Kaboğlu, İbrahim, Özgürlükler Hukuku, İmge Kitabevi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara 2002, s. 512.
- 6- Sözleşmenin 10. maddesinin son fıkrası şu şekildedir: "Taraflar, bu Sözleşmenin vurguladığı işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma ruhu içerisinde, Sözleşmenin 3. maddenin kapsamında, kendi yetki alanlarındaki kurullular veya teknik vasıtalarla iletilen veya yeniden iletilen program hizmetlerinin basının çoğulculuğuna ve sinema endüstrilerinin gelişimine karşı bir tehlike oluşturmasını önlemek için gayret sarf edeceklerdir. Hak sahipleri ve yayıncılar arasında aksine bir mutabakat mevcut olmadıkça, sinemalardaki ilk gösterim tarihinden iki yıl geçmeden hiçbir sinema eseri iletilmeyecektir. Bu süre yayıcının üretimine ortak olduğu sinema eserleri için bir yıl olacaktır." Resmi çeviri için bkz. http://www.avrupakonsevi.org.tr/antlasma/aas_132.htm, E.T. 5.5.2009.
- 7- Bu kavram için Kaboğlu, "toplumsal iletişim özgürlüğü" (Kaboglu, Özgürlükler Hukuku, s. 502; Kaboglu, İbrahim, Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esaslar, Legal Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul 2009, s. 309); Tanör, "kitle iletişim özgürlükleri" (Tanör, Bülent: Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, BDS Yayınları, 3. Baskı; Tanör, Bülent, Türkiye'de Demokratik Standartların Yükseltilmesi, TÜSIAD Yayınları, Aralık 1999, s. 132); aynı şekilde, Tanör /Yüzbaşıoğlu, "kitle iletişim özgürlükleri" (Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, 7. Bası, İstanbul 2005, s. 160); İçel/Ünver "haberleşme özgürlüğü" (İçel, Kayıhan/Ünver, Yener, Kitle Haberleşme Hukuku, Beta Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2005), Özek, "kitle iletişim özgürlükleri" (Özek, Çetin, "Kitle İletişim Özgürlükleri", İnsan Hakları, Ortak Eser, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000, s. 153-179); Gölcüklü "haberleşme hürriyeti" (Gölcüklü, Feyyaz,

Haberleşme Hukuku, AÜSBF Yayınları, Ankara 1970) aynı şekilde, Dönmezer "haberleşme hürriyeti" (Dönmezer, Basın ve Hukuku, s. 41) ifadesini kullanmışlardır.

8- Kapani, Münici, Politika Bilimine Giriş, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Üçüncü Baskı, Ankara 1983, s. 117.

9- Demir, Ömer/Acar, Mustafa, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1997, s. 218.

10- Türkçe Sözlük 2, Yeni Baskı, TDK yayınları, s. 1440.

11- Hukuk sözlüğünde monopol şu şekilde tarif edilmiştir: "Tekel, çok sayıda alıcılar karşısında tek bir satıcının bulunması durumu". Bkz. Yılmaz, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Genişletilmiş 5. Baskı, s. 556.

12- Türkçe Sözlük 2, Yeni Baskı, TDK yayınları, s. 1440.

13- Gedik, Ömer, Türkiye'de Kitle İletişim Özgürlüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s. 133.

14- Bu konuda Tüketiciler Birliğinin Mayıs 2008 tarihinde gerekli yaptırımların yeri getirilmesi amacıyla akaryakıt dağıtımı yapan beş firma hakkında Rekabet Kurulu'na başvurusu ve ayrıca görevi ihmal iddiasıyla da Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) üyeleri hakkında da Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunması çarpıcı bir örnek olarak verilebilir: 'Başvurular üzerine, Rekabet Kurulu tarafından hazırlanan 'Akaryakıt Sektör Raporu' ile bu firmaların diğer firmalara karşı kartel oluşturarak rekabeti engellediği, pompa fiyatlarında fahiş kar etiketleri belirtilerek, EPDK'nın gerekli önlemleri alması kararı verilmiştir. Rekabet Kurulu'nun bu raporu ile belgelendiği üzere; akaryakıt sektöründe uygulanan yüksek vergiler ile birlikte firmaların bu şekildeki rekabet ihlalleri sonucunda, tüketici dünyanın en pahalı akaryakıtını satın almaktadır." Bkz. Tüketiciler Birliği'nden Uyarı: Akaryakıtta Rekabet! Hemen Şimdi! <http://www.kamudan.com/NewsDetail.aspx?NewsID=138166>, E.T. 15.12.2008.

15- Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kekevi, H. Gökşin, Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Birlikte Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasında Kolaylaştırıcı Eylemler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No 21, Ankara 2003.

16- Gedik, age., s. 133.

17- Kitle iletişim alanında yoğunluğun veya yoğunlaşmanın diğer bir ifadesiyle tekelleşmenin önlenmesi ve çoğulculuğun sağlanması dış çoğulculuk olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Üzeltürk, Sultan Tahmazoğlu, Görsel ve İşitsel İletişim Özgürlüğü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 1998, s. 65.

18- Demir, Vedat, Medya ve Etik, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. T. 15.12.2008.

19- Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. T. 15.12.2008.

20- Salihpaşaoğlu, Yaşar, Türkiye'de Basın Özgürlüğü, Seçkin, Ankara 2007, s. 37.

21- Üstündağ, Erhan, "Murdoch'un Âlâsı Burada Var Zaten", Siyasi Gazete, 14.10.2006, <http://eski.bianet.org/2006/10/13/86531.htm>, E.T. 10.12. 2008.

22- Krugman, Paul, The Murdoch Factor, Friday, June 29, 2007, The New York Times.

23- Örneğin, Avrupa Birliği'ndeki günlük gazete sayısı 2002 yılında bin 100 iken, bu sayı 2003 yılında bin 90'a inmiştir. AB ülkelerinde 1998'den 2003 yılına kadar 40 günlük gazete yayın hayatına son vermiştir. Bkz. <http://www.ozgurpolitika.com/2003/10/26/alltop.html>, E. T. 15.2.2006; 1949'dan 1981'e kadar, İngiltere'de, 19 pazar gazetesi ve 100'den fazla haftalık dergi yayın hayatına son vermiştir. Bkz. Gürbüz, Sevim, Kitle Haberleşmesi, Filiz Kitabevi, İstanbul 1981, s. 154.

24- Alemdar, Korkmaz, Basında Tekelleşme: Fransa Örneği, İletişim, AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Yayın Organı, 1982/4, s. 2.

25- 2000 yılında yüzde 32.1 olan gazetelerin dünya reklâm pazarındaki payı, 2002 yılında yüzde 30,8'e düştü. Bkz: <http://www.ozgurpolitika.com/2003/10/26/alltop.html>, E. T. 15.2.2006.

26- Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. T. 15.12.2008.

27- Gedik, age., s. 134.

28- Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E.T. 15.12.2008.

29- Ekonomi dergisi Forbes'in yıllık geleneksel dünya milyarderleri listesine 2006 yılında Türkiye'den 21 kişi girdi. Bunlar arasında medya patronları da bulunuyordu. Aydın Doğan 1.6 milyar, Turgay Ciner 1,5 milyar, Ferit Şahenk 1.5 milyar ve Mehmet Karamehmet te 1 milyar dolarlık servet sahibi görünüyordu. Bkz: <http://www.habergazete.com/Arsiv/03-12-2006>, E.T. 10.4.2006.

30- Berlusconi Grubunun Fininvest İmparatorluğu bünyesinde 1400 televizyon istasyonu ve 4200 radyo istasyonu bulunmaktadır. İtalya dışına taşan kapasıyla bu imparatorluk Fransa, Almanya ve İspanya'ya kadar ulaşmıştır. Bkz. Keane, John, Medya ve Demokrasi, (Çev. Haluk Şahin), Ayrıntı Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul 1999, s. 81; Işık, Metin, Kitle İletişim Sistemleri, Eğitim

Kitabevi, Konya 2002, s. 101-102.

31- Salihpaşaoğlu, age., s. 38; Üzeltürk, age., s. 69.

32- Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. T. 15.12.2008.

33- Salihpaşaoğlu, age, s. 38; Üzeltürk, age., s. 68.

34- Çelik, Demirhan Burak, "Basında Tekelleşme ve Demokrasi", Mülkiye, C. XXV, S. 227, s. 135.

35- Üzeltürk bu tür tekelleşmeyi, "multi-medya bütünleşmesi" şeklinde ifade etmektedir. Bkz. Üzeltürk, age., s. 72.

36- İllal, Ersan, İletişim, Yıgınsal İletişim Araçları ve Toplum, Der Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1997, s. 33; Çelik, agm., s. 135.

37- Resmi Gazete, S. 3913, T. 8.7.1993.

38- Kaboğlu, Özgürlükler Hukuku, s. 513.

39- Resmi Gazete, S. 21911, T. 20.04.1994.

40- Üzeltürk, age., s. 13.

41- Sivil Toplum kavramı ve sivil toplum örgütlerine ilişkin geniş bilgi için Bkz. Ertugay, Fatih, Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidar Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2005.

42- Bulut, Nihat, 1982 Anayasası Çerçevesinde Türkiye'de Siyasal Katılım, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998, s.173.

43- Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenmeyen holding öğretide bir anonim ortaklığın bir veya birden çok ortaklığın paylarına sahip olması veya yönetimine hakim olması biçiminde nitelendirilmektedir. Bkz. Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 3. Bası, Beta, İstanbul 2007, s. 78.

44- 2008 verilerine göre, bu grubun Hürriyet, Milliyet, Radikal, Posta, Fanatik, Referans ile Turkish Daily News dahil, yedi günlük gazetesi, Doğan Burda (DB) bünyesinde toplam 24 dergisi, Kanal D, Star Tv, haber kanalı CNN TÜRK, müzik kanalı Dream TV, spor kanalları BJK TV ve Fenerbahçe TV olmak üzere altı televizyon kanalı bulunmaktadır. Ayrıca, en çok satan kitaplarda pazar payının yaklaşık %20'sini elinde tutan Doğan Kitapçılık da bu holdingin kuruluşudur. Doğan Yayın Holding yayınladığı yedi günlük gazete ile Türkiye'de gazete pazarında % 40'lık paya sahiptir. Bkz. <http://www.doganholding.com.tr/menu202.html>, E.T. 20.12.2008.

45- Bkz. <http://www.doganholding.com.tr/menu202.html>, E.T. 20.12.2008.

46- Önemli bir kısmı iletişim sektöründe olmak üzere çeşitli alanlarda faaliyet gösteren Çukurova Grubu da holdingleşme yoluyla yoğunlaşmaktadır. Çukurova Holding' inde 2008 verilerine göre Akşam, Güneş, Tercüman adlı üç adet gazetesi, Alem, Stuff, Platin&World Business, Fourfourtwo, Autocar, Total Film, eve, Maxim adlı sekiz dergisi, Show, Show Max, Show Türk, Show Plus, SKY Türk, Lig Tv olmak üzere altı televizyon kanalı, Alem FM, Lig Radyo adlı iki radyosu bulunmaktadır. Bkz. <http://www.cukurova.com.tr/turkce/index2.htm>, 20.12.2008.

47-Üzeltürk, age., s. 66.

48- Anayasa Mahkemesinin 21/9/2004 tarihli ve E.2002/100, K.2004/109 sayılı Kararı.

49- Kararın gerekçesi için Bkz. <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K2006/K2004-109.htm>, 16.5.2007.

50- Gedik, age. s. 137.

51- Bu konu "Kitle İletişim Araçlarının Tekelleşmesi" başlığı altında incelenmiştir.

52- Sonradan bu televizyon kanalının adı "Fox Tv" olarak değiştirilmiştir.

53- Gedik, age., s. 138.

PROHIBITION OF MONOPOLY IN MASS MEDIA UNDER THE LAW ON THE ESTABLISHMENT OF RADIO AND TELEVISION ENTERPRISES AND THEIR BROADCASTS LAW NO. 3984.

Mentioning the superiority of law and establishing the concept of law in a country require the existence of a democratic system.

The existence of pluralist democracy is only possible when it is provided for every department of government from tip to toe and when it is so in the frame of law. A pluralist system makes it possible for everyone to live together regardless of ideas and views, enabling different groups with different social and economical levels to state their ideas freely. According to European Court of Human Rights, pluralism is a system which forms information that are ready to be transmitted by public without being exposed to any censorship. European Convention on Cross Border Television also supports pluralism in mass media communication. However monopolization of mass media prevents pluralism in communication. The concept of monopolization, however, is the violation of freedom of expression, threatening the freedom of mass media communication and preventing the pluralism in mass media, thus interfering with the possibility to express the opinions unbiasedly. Again, with technologic improvements, mass media communication is of increasingly paramount importance to public opinion. Upon considering the activities of mass media to have public service function, monopolization of media will serve for personal interest and will not perform its responsibilities.

However, the tendency of media owners to use their mass media companies to increase their income outside the sector or to use them as a strategic power against politicians reminds us the importance of the investigations on monopolization of mass media.

Based on these facts, we will evaluate how the concept of monopolization in mass media is considered in legal regulations.

I. Concept of Monopolization

A. Monopoly and Monopolization as a Concept

The concept of monopoly, which has political, social and economical aspects, means that any given individual or enterprise has the dominant control over any given system in any realm. In other words, by this can be stated that there is a single pro-

ducer and seller of any product, good, or service.. "Production rights of a product belongs to a single company." Therefore, monopoly is a system in which a company keeps the rights to produce and sell any product. The word monopoly is defined in the dictionary of Turkish Language Institute as "having something completely on one's own, to keep rights." "or "imposing own ideas in art and such fields."

Parallel to these ideas, the concept of monopolization is just unlike free competition, which is a competitive system. This is because a monopolized production is far from concern of competition and the price, quality, quantity and form of a product are all determined by monopolist; therefore, a socio-economic activity might be said to become monopolized. It is clear that this situation is something that works against the rights of consumers.

There are various forms of monopoly. Monopolization occurs when a person or a group becomes the limiter or determiner on market and prices by holding majority of market share. This second condition happens like this; "agreement and action in accordance", "to misuse the current conditions." "Takeovers or alliances which either create or strengthen this current condition." These are called "facilitating actions."

B. Monopolization of Mass Media

The concept of monopolization, which leads to a lack of variability, diversity and discrepancy, is now matter of economics and finance, as well as a problem in any field of production. The problem of monopolization is also encountered in mass media which is of vital importance as being a focus of power both politically and economically. Monopolization of mass media means the concentration of, in other words, affiliation of business interest of a company in various branches of mass media. This often occurs in two different ways; First; a decrease in the number of media companies which have their own editorial staff. Second, the ownership of most mass media by same person or group.

The first and the most important serious example of monopolization of mass media is Rupert Murdoch who became the third biggest press media by street journalism in Australia.

Murdoch soon captured 1/3 of English media by purchasing newspaper "Sun", which was one of the most important representatives of conservative press prior to its takeover. Reduction of prices, systematically publishing the speculation on Buckingham Palace and periodically published naked photos resulted in success. Later Murdoch made use of liberalization policies which spread all over the world in 1980's and continued his development in North America as well. Media branches of Murdoch significantly supported the government in USA to increase its popularity and commercial income. Murdoch and Ronald Reagan were in favour of The Republican Party, defended father and son Bush in their reign. Murdoch who stated Iraq invasion as "legal, moral and right", supported this invasion with his 173 televisions and newspapers all over the world. Consequently, two third of Fox Tv audiences in USA believed that there were clear proofs about the relationship between Saddam Huseyin and El Kaide before the war.

II. Types of Monopolization in Mass Media

A. General

Press, radio and televisions face many difficulties in the globalizing world and they are in danger of bankruptcy of takeover though some of them make international broadcasts. So, one reason for newspapers advertisement rate reduction is related to the spread of television, mobile phones and internet. In the same way, television and radio is somewhat not used as much as it was before due to the widespread use of cell phones and internet.

Most of the newspapers which are takeover are takeover by owners of mass media companies. They prefer to unify all of their press media in a pool, instead of keeping the editorial staff they have takeover. As a result this situation removes diversity in ideas and views, and causes uniformity in understanding.

Apart from this, mass media provide bosses of these companies to act freely and easily in any other fields beside press in many countries. In the same way, like in many other fields we also see in our country that media bosses are jumping into non mediatic sectors now just as they did in the past. To give an example we can say Dogan Holding in our country and Berlusconi in Italy. Especially Berlusconi, one of the richest businessmen in Italy, media boss and president, is an important example to acquire political power by monopolizing the media. There is a similar example to this situation in our country. Though his Genc Party was just founded before 2002 elections, Cem Uzan was able to get %7 of the votes using his own mass media.

There are three types of monopolization, horizontal, vertical and crosswise.

B. Types of Monopolization

1. Horizontal Monopolization

In this type of monopolization, editorial, managerial and financial means of mass media are used which belong to same company. In other words, this kind of monopolization is possession of various press branches in media sector by same company of group.

2. Vertical Monopolization

Other type of monopolization is vertical monopolization. This means monopolizing the process and action from gathering of information to broadcasting of that information. The fact that from production to broadcasting, whole process is carried out by a single company is called vertical monopolization.

3. Crosswise Monopolization

The latest concept of mass media today is crosswise monopolization. The crosswise monopolization can be said to emerge as a result of the fact that companies operating in a single field start on other fields of interest. Therefore, this occurs when a company publishing periodicals and non-periodicals have diversified beyond publication into other fields of media such as radio television or video.

III. Prohibition against Monopolization of Audiovisual Mass Media

A. General

Governmental monopoly in audiovisual mass media ended following the 1993 change in Constitution, Article no ;133. it was upon this that some private television companies and certain media groups were concentrated on a single entrepreneur, resulting in the formation of business monopoly. The rationale for this legal regulation in Constitution lies in pluralist content of Law no 3984 on "Establishment of Radio and Television Enterprises and Their Broadcasts". Lawmaker devised some regulations to prevent monopolization. Some arrangements were made related to prohibition against monopolization of mass media in fifth chapter of law about "Private Radio and Television Enterprises" Articles "b","d","e","h","i" and "i" in law no 29, "Establishment and Share Rates", were arranged to prevent monopolization.

B. Permission of Radio and Television Broadcasts

According to the article "a" in law no 29 in law no; 3984 "Political parties, charities, occupation foundations, cooperatives, business companions, companies of production, investment, exportation and importation, marketing and financial are not allowed to set up broadcast in radio or television, these companies can not unify with other companies that are allowed to make radio or television broadcast." As it is seen here, certain companies, groups or people are determined which are not allowed to make radio or television broadcast. It is seen that list is very detailed. This arrangement relatively helped to prevent monopolizing in some ways however, foreigner investors are permitted to make investments on visual and auditory fields and what is worse is that some non-governmental organizations which serve for cultural and political pluralism are not allowed to make radio and television broadcast.

According to the article "b" of law no 29 permission to broadcast on radios and television is only permitted to incorporated companies which serve for communication, education, culture and art according to Turkish Commercial Laws. Again in the same article last sentence is this; these companies may only establish one radio and one television foundation.

It is seen that monopolized companies are established as

independent incorporated firms, but gathered together under the control of a single holding. There is no legal regulation to prevent becoming holdings. For example, The own statement by Doğan Holding at their website that is established for self-publicity emphasizes their being dominant in mass media sector. There are two main departments in Doğan Investment Holding which always aim at improving and increasing diversity of fields. "Content Producers" and "Service Suppliers". Content producers include newspapers, magazines, book publishers, television channels, radio stations and music companies. Service suppliers include distribution, retail trade, production, cable television, internet, press companies and factoring. As seen here, all three types of monopolization are available. It is very important to make new legal regulations against prohibition of holdings to cope with the above-mentioned issue.

In article "c" of the same law, shares of private radio and broadcast foundations must be named. This regulation is very effective. It is out of doubt that what is aimed here is just transparency. This of course serves to pluralist system.

C. Ownership Percentage of Real or Legal Person

In article "d" of law no 29, any real or legal person or an investment group can not have more than %50 share of their total investment. However to perform this, this radio or television channel must possess share of ratings annually which is controlled by Radio and Television Supreme Council. Apart from this, when a person's share of %50 is being calculated, the shares of his/her relatives are also considered. In other words; While calculating the share of a legal person, his/her close relatives' shares are also calculated and these possessions are also regarded as his/her shares.

Sanction for this article is re-arranged in next article. In article "e" the permission to broadcast in radio and television can be cancelled. If a real or legal person is determined to possess more than %50 share in a radio or television company and if this television or radio has rating more than 20%, Radio and Television Supreme Council is notified. This establishment shall reduce its shares below 50% by selling them to public or to third persons within ninety days. If excess rating is due to total of all the shares of more than one television and radio enterprises, companies shall be sold in a way to revert this percentage below 50%, otherwise permission of broadcast shall be cancelled.

These two articles are cancelled by Constitutional Court. Cancellation Process is determined as from 04.08.2006 up to six months when it was first published in official journal. Constitutional Court explained its action in these words; It is government decision to determine limitations, provide pluralism in media, and to prevent monopolization of media against real and legal person besides companies or establishments which make use of public power. The court also stated that, in order to perpetuate independent press activities, there might be some new restrictions related to Constitutional law no 26.

However, under law no 167 of Constitution, cancellation of these articles is adjudicated due to the provision that Government shall take any precautions to prevent monopoliza-

tion and cartelization and to regulate financial, monetary, investment, production, goods and service markets. Court used realistic information on this point. Court detected highest rating as 14%- 16% in Turkey. So it is nearly impossible to reach %20 visual rating and these investment groups inevitably possess most of media branches in country and this situation can not prevent monopolization of mass media. The decision of Constitutional Court is quite legitimate as far as the cancellation of these articles is concerned. However, the practice demands new legal regulations to fill the gap resulting from the cancellation concerned.

D. Ownership Percentage of Foreign Real or Legal Person

In the same article, there is also new arrangement for foreign investment. In article "h" of the law there is this statement; "The share of foreign investment can not exceed %25 of paid investment." Apart from this, a foreign real or legal person can not be companion of another company who already has a private radio and private television. (article "i"). Again, neither local nor foreign shareholders can not have preference share. (article "i").

This legal regulation is insufficient in preventing monopolization in practice. For example Murdoch, with intercontinental press branches, bought TGRT through Ahmet Ertegun and exceeded his quota. Hence law is insufficient about consolidation through secret partnership.

CONCLUSION

Monopolization problem is one of the most important problems of our globalizing world. Today, we encounter monopolization in various fields. Among them is monopolization of mass media. As it is known, pluralism is very important in audiovisual mass media because they are vital in formation of public opinion. But, when mass media are monopolized, society becomes deprived of some certain information, and workers of media sector become dependent upon companies as some mass media are very expensive, as a result, society is exposed to one-sided manipulation.

We see that law no 3984 has taken some precautions to prevent monopolization of media. But when we evaluate present conditions, we can not say that these laws are sufficient and effective. Many establishments of mass media, such as press sector, are under the monopolies of a few owners. Although laws stipulate that every company or establishment have only one radio and television enterprise, monopolized groups, having been established independently, cooperate under the same holding. Therefore the situation requires regulation by a new legislation.

Under law no 3984, what is most remarkable to be criticized here is that while local and foreign investors are permitted to make investments on mass media, some non-governmental organizations which serve for cultural and political pluralism are not allowed to make radio and television broadcasts.

Finally, it is important to emphasize here that through the cancellation of some articles of law no 3984, there appears to be a legal gap in preventing monopolization, which demands an immediate legislative measures to establish pluralism in media.

DAS MONOPOLISIERUNGSVERBOT NR. 3984 IN DER AUDIO-VISUELLEN MASSENKOMMUNIKATION DER RUNDFUNK UND FERNSEHER ORGANISATIONEN UND VERÖFFENTLICHUNGEN IM RECHTLICHEN RAHMEN

Von einer Einrichtung, des Rechtsüberlegenheits- und Rechtsstaat-Verständnisses in einem Land, sprechen zu können, erfordert zusammen mit anderen Gründen die Existenz einer Demokratischen Regelung¹. Doch echte Demokratie kann nur auf dem Begriff Pluralismus² aufgebaut werden³.

Eine pluralistische Demokratie ist, durch die Ausbreitungsverschiedenartigkeit und- verschiedenheit, die von der obersten Stufe des Staates bis zum Grund oder die Ausbreitungsmöglichkeit im juristischen Rahmen immer bestehend ist, möglich. Die Pluralheit eines Systems, ermöglicht das Harmonisieren von verschiedenen Vorteilen und Gedanken daher, dass die Gruppen, deren sozialer und wirtschaftlicher Stand unterschiedlich ist, ihre Stimmen laut ertönen lassen können⁴. Laut Europäischem Gericht für Menschenrechte ist Pluralismus, die unabhängige Vorbereitung dess übermittelnden Wissen und Ansichten und die Formatierung ohne irgendeine Pre-Zensur, der Gesellschafts-Autorität⁵. Auch der "aussen-europäische Fernsehsender Abkommen" sieht die Erforderlichkeit der Verschaffung des Pluralismus in der audio-visuellen Massenkommunikation, vor[6]. Jedoch das "Monopolisierung"s Ereigniss, wird als Verstoß gegen die Erklärungs- und Ausbreitungsfreiheit eines Gedanken, den Zustand der Entfernung, von Bedrohung der Massenkommunikations-Freiheit⁷ und Verhinderung des Pluralismus der Massenmedien und so die Möglichkeit der Neutralisierung von Überzeugungen ausgedrückt. Jedoch haben die Massenkommunikations-Medien, dessen Wirkung sich mit den technischen Entwicklungen, von Tag zu Tag steigern, eine äußerst bedeutende Wirkung auf die Entstehung der Öffentlichkeites[8]. Ausserdem, wenn beachtet wird, dass die Aktivitäten der Massenkommunikation, ein öffentlicher Dienst ist, dient die monopolisierte Media den individuellen Interessen und entfernt sich von dieser Verantwortung.

Doch heute; die Erhöhung der kommerziellen Beziehungen in aussenwirtschaftlichen Bereichen, den Eifer zur Anwendung

der Beziehungen mit politischen Mächten als abschreckende Bemühung der Zeitungen und Fernsehen erhöht die Bedeutung der Anstrengungen in Hinsicht auf Monopolisierung und zeigt den Bedarf in diesem Thema spezifizierten Anstrengungen an.

Ausgehend von diesen Gründen wird hier bewertet, wie die Monopolisierung in audio-visuellen Massenkommunikations-Medien sich in den Rechtsvorschriften spiegelt.

I. Der Begriff "Monopolisierung"

A. Monopol und Monopolisierung als Begriff

Der Begriff "Monopol", welcher politische, soziale und wirtschaftliche Aspekte hat, bedeutet: "Das kontrollieren der Funktion, eines in irgendeinem Gebiet vorhandenen Systems, von einer einzigen Einheit; die Ansammlung der Macht in einer Hand."⁹ Anders ausgedrückt, kann dieser Begriff auch als "die Situation, in welcher sich die Herstellung der Ware, in den Händen eines einzigen Unternehmens befindet" bezeichnet werden¹⁰. Daher ist Monopol¹¹ ein Markt-typ, in welcher der Bestandteil, welcher das Subjekt irgendeines Produktes ist, die Produktion und Lieferung sich in der Kontrolle eine einzigen Hand befindet. Wenn im Wörterbuch des Türkischen Sprach-Instituts nachgeschlagen wird, wird dies als "in sein Einhand (Monopol) nehmen" und diese Fügung wiederum als "das alleinige Verfügen über etwas" oder "mit seiner Stellungnahme über Bereiche wie Gedanke, Kunst, herrschen.", definiert¹².

Paralel zu diesen Definitionen muss gesagt werden, dass der Begriff Monopolisierung, das genaue Gegenteil der freien Konkurrenzschaffs, welches ein kämpferisches System ist, darstellt, denn irgendeine monopolisierte Aktivität, welches weit entfernt vom Bedenken des Konkurrierens ist, verursacht die Entstehung der Preis, Qualität, Produktions-Menge und Form, so wie es die Monopole sich wünschen. Daher kann die Rede von einem Ansammlungszustand; der sozio-ökonomischen Aktivität; in einer Hand, sein. Es ist bekannt, dass dieser Umstand ohne Zweifel, ein Umfeld gegen den Empfänger, hervorruft¹³.

Die Monopolisierung kann sehr unterschiedliche Erscheinungen haben. Die Monopolisierung tritt als Folge von Erlangen des bedeutenden Marktteils von einer Person oder Gruppe auf, und somit im Markt, hinsichtlich Diensten oder Preisen, der alleinige Bestimmer wird oder werden oder einpaar mächtige Personen oder Gruppen mit verschiedenen Methoden die Konkurrenzzeit beschränken¹⁴. Dieser zweite Zustand wird als "Übereinkunft und ausgleichende Handlung", "gemeinsame Souveränität für böse Zwecke einsetzen" und "Souveränität hervorbringende oder vorhandene Souveränität stärkende Vereinigungen oder Übernahmen", verwirklicht. Diese Aktivitäten werden als "Maßnahmen zur Erleichterung" bezeichnet¹⁵.

B. Monopolisierung der Massenmedien

Das Monopolisierungsereignis, welches dazu führte, dass die Verschiedenartigkeit und Verschiedenheit beseitigt wurde, ist heute mehr als die Besonderheit, welches im wirtschaftlichem Bereich gesehen wird; es ist in allen produktiven Gebieten sichtbar¹⁶. Heute wird auch in Massenkommunikations-Medien, welche mit ihren sowohl politischen als auch wirtschaftlichen Funktionen in die Lage eines äußerst bedeutenden richtenden Mittels und Kraftzentrum kamen mit dem Monopolisierungsproblem¹⁷, begegnet. Die Monopolisierung in diesem Bereich, drückt die Verdichtung der Vorteile von einer bestimmten Gesamtheit oder Handelsgesellschaft, in unterschiedlichen Massenkommunikationsteilen; anders ausgedrückt, die Vereinigung, aus¹⁸. Man sieht, dass dieser Zustand meistens, in zwei ganz unterschiedlichen Formen verwirklicht werden: Die erste, ist die Abnahme der Anzahl der Massenkommunikations-Medien, welches über eigene Redaktions und Rundfunks-Belegschaft verfügt. Die zweite dagegen, ist das Erlangen der Verfügung, über mehrere Massenkommunikationsmedien, von derselben Person oder Gruppe¹⁹.

Im ernsthaften Sinne ist das erste, wichtigste Beispiel, der Monopolisierung im Massenkommunikations-Gebiet, Rupert Murdoch, der sich in Australien, durch den Boulevard Journalismus, in die Lage der drittgrößten Pressegruppe gebracht hat. Murdoch, der die "Sun" Zeitung, welche vor der Übergabe, einer der wichtigsten Vertreter der konservativ neigenden Presse Englands war, kaufte, erlangte in kurzer Zeit mit den Methoden, wodurch er in Australien, ein bedeutender Medien-Inhaber wurde, in England beherrschte er ein Drittel des Pressemarktes. Der Vorteil hierbei wurde durch die Strategien, systematische Ausstrahlung der Streitereien über die Englische Residenz und der Ausbreitung der Nacktfotos, auf periodische Weise; wirksam²⁰. Später hat Murdoch in den 80'er Jahren aus der sich auf die ganze Welt ausbreitende Liberalisierungs-Politik Nutzen ziehend, seinen Aufstieg auf dem Nord-Amerikanischen Kontinent fortgesetzt. Die, an Murdoch gebundenen Veröffentlichungsorgane, unterstützen öffentlich die politische Macht in den USA, um seine Handels-Vorteile zu schützen. Murdoch, der seinen Platz neben der Republikanischen Partei einnahm, hat bei den Ronald Reagan-, Vater und Sohn Bush-Mächten deren Politik verteidigt. Murdoch, der die Besetzung von Irak 2003 als "ganz legale, sittenstrenge und richtige Tat" kommentierte, hat mit den 173

Fernsehen und Zeitungen in verschiedenen Orten auf der Welt, die an ihn gebunden sind, eine diese Besetzung unterstützende Veröffentlichungslinie verfolgt²¹. Auf diese Weise glaubten zwei Drittel der Fox TV Zuschauern, dass die Regierung, vor dem Krieg, Beweise zur Zusammenarbeit zwischen Saddam Hüseyin und Al Qaeda, erlangt hatten²².

II. Die Monopolisierungs-Arten in den Massenkommunikations-Medien

A. Im Allgemeinen

Die Schwierigkeiten bei der Anpassung der Presse, Rundfunk und Fernsehen an die wirtschaftlichen Bedingungen, worauf sie auf der globalisierten und veränderten Welt stoßen, beeinflusst die Weiterführung ihrer Ausstrahlung und vor allem werden in der Presse manche Zeitungen und Zeitschriften, auch wenn die Austeilung im internationalen Gebiet erfolgt, entweder gesperrt²³ oder übergeben²⁴. In diesem Punkt kann hinsichtlich der Zeitungen gesagt werden, dass das Sinken des Anteils des Welt-Werbemarktes, durch den Einfluß von Fernsehen, Internet und Handys, ein wichtiger Faktor ist²⁵. Auf paralleler Weise, soll auch der Einfluss der Verbreitung von Handys und vor allem des Internets auf Rundfunk und Fernsehen, nicht ausser Acht gelassen werden.

Die große Mehrheit der Zeitungen (oder auch andere Massenkommunikations-Medien), werden von Inhabern, die auch andere Massenkommunikations-Medien besitzen, gekauft. Diese Inhaber sammeln diese übernommenen Veröffentlichungs-Organen geradezu, mit einem "Teich" System in einem Zentrum, anstatt die vorhandenen Verwaltungen und Redaktions Besetzungen dieser Zeitungen (oder anderen Massenkommunikations-Medien), zu bewahren²⁶. Daher führte dieser Zustand, welcher die Vielfalt von Ideen und Meinungen beseitigte, dazu, dass ein einheitliches Politik-Verständnis, von der Vorbereitung der Nachrichten in den Veröffentlichungs- Organen, bis zu der Veröffentlichungs-Politik erstellt wird²⁷. Dass die Massenkommunikations-Medien auf diese Weise, einen bedeutenden Machtszustand erreichen, ermöglicht ausserdem den Inhabern, die diese Macht besitzen, ein leichtes und konkurrenzloses Geschäft, in den Ausser-Presse Sektoren²⁸. Genau so wird auch gesehen, dass in anderen Ländern sowie auch in unserem Land die Medien-Inhaber sich wie gestern auch heute, in den Ausser-Medien Sektoren ausbreiten²⁹. Zu diesem Thema können als Beispiele die Doğan Gruppe in unserem Land und Berlusconi in Italien gegeben werden. Vor allem ist Berlusconi sowohl als einer der reichsten Geschäftsleute Italiens, und auch als Medien-Inhaber³⁰, als auch als Bundeskanzler in Hinsicht auf das Erlangen der politischen Macht durch Monopolisierung über Massenkommunikation, ein wichtiges Beispiel. Parallel zu diesem letzten Umstand, kann auch ein Beispiel aus unserem Land gegeben werden: Obwohl die junge Partei von Cem Uzan, kurz vor den 2002- Wahlen gegründet wurde, bei dieser Wahl durch die ihm gehörenden Zeitungen und Fernsehkanäle Nutzen ziehend, eine 7%ige ernsthafte Abstimmung erhalten hat, zeigt uns den Einfluss der Massenkommunikations-Medien.

Die Monopolisierung in den Massenkommunikations-Medien hat drei Formen, welche horizontal, vertikal und diagonal, sind.

B. Monopolisierungs-Typen

1. Horizontale Monopolisierung

In der horizontalen Monopolisierung, ist die Rede von Massenkommunikationsmedien-Typen, welche um einen Haupttitel versammelt sind, dessen redaktive, administrative und finanzielle Dienstleistungen gemeinsam sind und auf dem ersten Blick den Eindruck geben, dass sie von verschiedenen Publikationen freigegeben werden³¹. Anders geäußert, eine solche Monopolisierung entsteht durch das Kontrollieren mehrerer Veröffentlichungsorgane im gleichen Medien-Sektor durch eine Handelsgesellschaft oder Gruppe³².

2. Vertikale Monopolisierung

Ein anderer Monopolisierungstyp ist die vertikale Monopolisierung. Eine solche Monopolisierung drückt die Ansammlung von Erhalt bis zur Verteilung der Nachricht und Informationen, in gesamten Prozessen bemühen und unter derselben Verwaltung, sich gegenseitig ergänzenden Maßnahmen, in einer Hand aus³³. Daher kann im Falle, wenn von der Produktions-Phase bis zur Verteilungs-Phase, alle Phasen unter der Kontrolle einer einzigen Presseagentur ist; von einer vertikalen Monopolisierung die Rede sein³⁴.

3. Diagonale Monopolisierung³⁵

Die heute erreichte letzte Phase des Monopolisierungsfalles in Massenkommunikations-Medien ist die diagonale Monopolisierung. Es kann gesagt werden, dass dieser Monopolisierungstyp durch den Eingriff der Organisationen in andere Bereiche, welche anfangs in einem einzigem Gebiet tätig waren, aufgetreten ist. Daher bildet eine in befristetem und unbefristetem Veröffentlichungs-Bereich aktive Organisation, auch eingehend in andere Publizistikbereiche wie Rundfunk, Fernsehen, Video, durch die Ansammlung verschiedener Massenkommunikations-Medien im Zentrum das typischste Erscheinungsbild der diagonalen Monopolisierung³⁶.

III. Das Monopolisierungsverbot in der audio-visuellen Massenkommunikation

A. Im Allgemeinen

In unserem Land wurde das staatliche Monopol in den audio-visuellen Massenkommunikations-Medien 1993 mit der Veränderung des Verfassungs Art. 133³⁷, beendet. Dadurch, so wie es aussieht, entstanden durch die Zunahme einiger Privatsender in den Händen von bestimmten Media-Gruppen neue wirtschaftliche Gruppen.[38]. Die Regelung in der Verfassung in Hinsicht auf den Pluralismus wurde im rechtlichen Plan durch "Recht Nr. 3984 über Rundfunk- und Fernsehen-Organisation und-Veröffentlichung³⁹", erstellt⁴⁰. Um die Monopolisierung in diesem Recht zu vermeiden, hat der Gesetzgeber einige Regelungen vorgesehen. Im 5. Abschnitt des Rechtes wurde mit dem Obertitel "Private Rundfunk- und Fernsehorganisationen" die Regelungen über das Monopolisierungsverbot in der audio-visuellen Massenkommunikation, gemacht. Die

"b", "d", "e", "h", "i" und "j" Absätze des 29. Artikels mit dem Titel "Organisations und Eigenkapitalquoten", wurden geregelt, um die Monopolisierung zu vermeiden. Wie man sieht, hat der Gesetzgeber, mit einem breiten Regelungsfeld versucht, in diesem Thema seinen Willen darzulegen.

B. Rundfunks und Fernsehen Veröffentlichung-Freigabe

Nach dem Gesetz Nr. 3984 Art. 29 Absatz "a", "werden politischen Parteien, Verbänden, Gewerkschaften, Berufsverbänden, Genossenschaften, Stiftungen, lokalen Regierungen, und von diesen eingerichteten oder dessen gemeinschaftlichen Unternehmen, Handelspartner, Einheiten mit der Produktion, Investition, Export, Import, Marketing und Finanz Institutionen und Organisationen, keine Rundfunk- und Fernsehübertragungs-Freigabe zugeteilt. Diese Organisationen können sich nicht an Handelsgesellschaften, die eine Rundfunk- und Fernsehübertragungs-Freigabe erhielten, beteiligen." Wie man sieht, wurde in diesem Absatz bestimmt, wer diese Personen und Gruppen sind, denen man keine Rundfunks- und Fernsehübertragungs-Freigabe erteilen wird. Man sieht, dass diese Liste umfassend gehalten wurde. Zusammen mit der Äußerung, daß ein Teil der Beschränkung, die gemacht wurde, um Monopolisierung zu vermeiden, positiv ist, ermöglicht dieses Gesetz den in- und ausländischen Investoren Investitionen im audio-visuellen Gebiet. Das Anerkennen dieses Rechtes in Bildung, Kultur und politischen Pluralismusgebieten aktiven Zivilgesellschafts Organisationen⁴¹ und Pressegruppen ist es eine Situation, die kritisiert werden muss⁴².

Nach Art. 29 Absatz "b"; wird nach den Handelsrechts-Bestimmungen, die Rundfunks und Fernseh Übertragungs-Freigabe, nur Aktiengesellschaften erteilt, die mit dem Zweck zur Veröffentlichung, Kommunikation, Bildung, Kultur und Kunst, gegründet wurden. Nach dem letzten Satz desselben Absatzes, können diese zuständigen Gesellschaften nur einen Rundfunk und ein Fernseh Betrieb gründen.

In der Praxis sieht man, dass diese Gruppen von, voneinander unabhängigen Aktiengesellschaften gegründet wurden, doch diese sich unter dem Dach eines Betriebes[43] verdichten. In den Rechtsvorschriften ist keine Bestimmung vorhanden, die die Betriebserstellung verhindert; z.B. die eigenen Äußerungen in der zu Werbezwecken erstellten Internet Seite des Dogan Publikation Betriebes[44]; unterstreichen seine Merkmale, die herrschende Organisation im Massenkommunikations-Sektor zu sein. "Mit der Absicht der Koordinierung, der ständig wachsenden und an Vielfalt gewinnenden Aktivitäten wurde in dem DPB Verwaltungs-Modell, im Betrieb zwei Haupt-Abteilungen erstellt: "Inhalts-Hersteller" und "Dienstleister". Die Inhalts- Hersteller bestehen aus Zeitungen, Zeitschriften, Buchhandlungen, TV-Kanälen, Radiosendern und Musik Unternehmen. Die Dienstleister dagegen bestehen aus; Vertrieb, Einzelhandel, Produktion, Kabel- Fernsehen, Internet und Presse Unternehmen mit Factoring Unternehmen⁴⁵. "Wie man sieht, scheint es hier möglich, von allen drei Typen der Monopolisierung zu sprechen. Für die Überwindung des oben erwähnten Problems, ist die neue Regelung in den Rechts-

vorschriften, zur Verhinderung von Betriebserstellung, äußerst wichtig⁴⁶.

Nach Absatz "c" des Gesetzes müssen die Aktien der privaten Rundfunk und Veröffentlichungs -Unternehmen namentlich geschrieben sein. Es muss betont werden, dass diese Regelung des Gesetzes angemessen ist. Der Zweck hierbei ist ohne Zweifel die Gewährleistung des Transparenz. Da nur so die Verfolgung der Handelsgesellschaften möglich ist, dient dieser Beschluss auch dem Pluralismus⁴⁷.

C. Eigentums-Satz der realen oder juristischen Person

Auch der Art.29 Absatz "d" hatte geregelt, dass der Kapital-Anteil in einem Rundfunk und Fernsehen einer realen oder juristischen Person oder Kapital Gruppe 50% nicht überschreiten darf. Doch hierfür sollten, nach der jährlichen Bewertung der durchschnittlichen Einschaltquoten, übereinstimmend mit den Vorschriften des Hohen Rates für Rundfunk und Fernsehen, 20% nicht überschreiten. Ausserdem nach dem letzten Satz des Absatzes werden beim Errechnen des 50%igen Vermögensanteils der realen Person, auch die Anteile der Verwandten in Betracht gezogen. Anders gesagt: "Beim Errechnen des Anteils der realen Person werden auch die Anteile der Blutsverwandten oder verschwägerten Verwandten bis zum dritten Grade miteingeschlossen."

Die Verordnung in diesem Absatz wurde im nächsten Absatz geregelt. Nach Absatz "e" des Artikels kann die Übertragungs-Freigabe von Rundfunk und Fernsehen, entzogen werden. Wenn die jährlich durchschnittliche Einschaltquote von Fernsehen oder Rundfunk der realen oder juristischen Person oder Vermögensgruppe, welche den Anteil von über 50% besitzt, 20% übersteigt, wird von dem Hohen Rat für Rundfunk und Fernsehen, eine Anmeldung gemacht. Dieses Unternehmen muss dann innerhalb von neunzig Tagen, einen Teil seines Anteils an diesem Rundfunk oder Fernsehen, der Öffentlichkeit anbietend oder verkaufend unter 50% senken. Wenn das Überschreiten der Einschaltquoten, wegen der Existenz mehrerer TV und Rundfunksanteilen stattfand, müssen so viele Unternehmen verkauft werden, wieviele nötig sind, um diesen Anteil unter 50% zu senken. Sonst wird die Übertragungs-Freigabe gestrichen.

Diese beiden Absätze wurden durch den Beschluss des Verfassungs-Gerichtes annulliert^[48]. Es wurde beschlossen, dass die Annullierungs-Klausel sechs Monate nach dem Veröffentlichungsdatum am 4.8.2006 im Amtsblatt, in Kraft tritt. Der Grund dieses Beschlusses des Verfassungsgerichtes ist die Massenkommunikations-Freiheit gegen Institutionen und Organisationen, die ihre öffentliche Macht nutzen, sowie Privatrecht reale oder juristische Personen, zu schützen; wirksame Grenzen festzulegen, um das audio-visuelle Medien-Monopol zu verhindern und Schutzmaßnahmen für die Gewährleistung der Medien-Mehrstimmigkeit zu nehmen mit Betonung, dass dieses die Pflicht des Staates ist. Ausserdem hat das Gericht geäußert, dass für das Fortsetzen unabhängigen und neutralen Veröffentlichungstätigkeiten aus in Verfassung Art.26 angegebenen Gründen, einige begrenzten Beschrän-

kungen in Hinsicht auf Medien Inhabung einbringen kann.

Doch ausgehend von der Bestimmung des Art. 167 in der Verfassung, dass der Staat Maßnahmen zur Sicherstellung und Entwicklung für gesunde und ordentliche Bearbeitung der Finanz, Kredit, Kapital, Waren und Dienstleistungsmärkte, nehmen und die Monopolisierung und Kartelisierung, welche infolge von Handlungen oder Vereinbarungen in Märkten zustande kommen, verhindern wird, wurde die Streichung dieser Absätze vorgesehen. Das Gericht hat in diesem Punkt aus konkreten Daten gehandelt. Das Gericht hat die höchste Einschaltquote von 14% - 16% festgelegt. Daher; weil die im Absatz vorgesehene 20%-Quote, in der Praxis sehr schwer zu erreichen ist; ist nach der Ansicht des Gerichts offen, dass der Besitz über die meisten TV und Rundfunk Organisationen in unserem Land von gleichen Personen oder Kapital Gruppen, unverbinderbar sein wird; in diesem Fall kann die 20%- Quote die Monopolisierung und Kartelisierung, deren Verhinderung dem Staat zugeteilt wurde, nicht verhindern.⁴⁹ Es muss betont werden, dass der Annullierungs-Grund des Verfassungs-Gerichtes, wenn man die konkreten Daten beachtet werden, angemessen ist. Trotzdem zeigt dies, dass die mit dem Annullierungsbeschluss in der Praxis entstandene Lücke so schnell wie möglich gefüllt werden muss⁵⁰.

D. Eigentums-Satz der Ausländischen realen oder juristischen Person

Im gleichen Artikel wurden auch für ausländisches Kapital, Regelungen erstellt. Nach Absatz "h" des Artikels: "der ausländische Kapital-Anteil in einem privaten Rundfunk- und Fernsehen- Veröffentlichungs-Unternehmen darf nicht 25% des eingezahlten Kapital überschreiten." Ausserdem kann der reale oder juristische ausländische Teilhaber, einem privaten Rundfunk- oder Fernsehsender nicht an einem anderen Rundfunk oder TV Unternehmen teilhaben (Absatz "i"). Die in- und ausländischen Teilhaber dürfen wiederum auch keine Vorzugsaktien besitzen. (Absatz "i").

Es kann gesagt werden, dass diese Regelung in der Gesetzgebung, nicht ausreichend für die Vermeidung der verbalen Situation in der Praxis ist; z.B. Der Medien-Inhaber Murdoch, von dem oben in anderem Zusammenhang^[51] berichtet wurde, hat in das über Kontinente hinausgehende Veröffentlichungs-Spektrum, auch die Türkei hinzugefügt, in dem er die, in diesem Absatz geregelte Ausländische Kapital Quote, durch Ahmet Ertegun überschritt und TGRT^[52] kaufte. Hierdurch muss angegeben werden, dass das Gesetz in Hinsicht auf durch private Partnerschaften entstandenen Vereinigungen, nicht ausreichend ist.

ERGEBNISS

Die Monopolisierung, kommt am Anfang der äußerst wichtigen Probleme unseres von Tag zu Tag schneller globalisierten Welt. Heute können wir in vielen Gebieten auf Monopolisierung zutreffen. Die Monopolisierung in audio-visuellen Kommunikationsmitteln ist eins von diesen Gebieten. Wie bekannt ist, sind die audio-visuellen Massenkommunikations-

Medien, welche bei der Bildung der Öffentlichkeit ernsthafte Faktoren sind, auch ein Bestandteil der Mehrstimmigkeit. Doch wenn in einem Land, in der Massenkommunikation Monopolisierung stattfindet, hindert dies in diesem Land, die Gesellschafts-Information in einem bestimmten Grad; die Abhängigkeit, die Sektoren- Mitarbeiter, an die im wirtschaftlichen Sinne äußerst teuren unerlangbaren Kommunikations-Medien, nimmt zu und als Folge hiervon, wird die Gesellschaft einer einseitigen Manipulation unterzogen.

Man sieht, dass das Gesetz Nr.3984 verschiedene Maßnahmen trifft, um die Monopolisierung im audio-visuellen Bereich zu verhindern. Doch wenn man die vorhandene Lage berücksichtigt, ist es schwer zu sagen, dass dieses Gesetz in dieser Hinsicht erfolgreich ist. Es ist bekannt, dass viele Media-Organisationen in diesem Gebiet, das Gesetz und den Presse-Sektor umgehend, sich im Monopol von einpaar Medien-Inhabern befinden. Wie sehr auch das Recht vorsieht, dass in der Struktur einer Aktiengesellschaft nur ein Rundfunk und ein TV Unternehmen sein können, wird gesehen, dass die monopolisierten Gruppen unter voneinander unabhängigen Aktiengesellschaften, gegründet werden, sich jedoch unter dem Dach eines Betriebes vereinen. Um dieses Problem zu beheben, sollte im Gesetz Regelungen hierzu gemacht werden.

Ausserdem, während das Gesetz Nr. 3984, den in- und ausländischen Investoren die Möglichkeit bietet, im audio-visuellem Gebiet, Investitionen zu machen, wird ihnen in Bildung, Kultur und politischen Pluralismus- Gebieten aktiven Zivilgesellschafts -Organisationen und Pressegruppen dieses vorenthalten. Dies ist ein anderes Thema, welches kritisiert werden muss⁵³.

Zuletzt muss auch betont werden, dass mit dem Widerruf einiger Bestimmungen im Art. 29 des Gesetzes Nr. 3984, in Hinsicht auf die Verhinderung der Monopolisierung, eine Lücke entstand. Diese Lücke sollte schleunigst gefüllt werden, damit der Pluralismus in der Media gewährleistet wird.

■ FUßNOTEN

[1] Gözübüyük, A. Şeref, Einführung in das Gesetz und grundlegende rechtliche Konzepte, Turhan Buchhandlung, 16. Ausgabe, Ankara 2002, S. 84.

[2] In diesem Thema hat Tocqueville gedeutet, dass plurale Presse ein Weg zur Verhinderung der Mehrheit-Druck, ist. siehe Dinçol, Bihterin, "Ein Ausweg gegen die Mehrheit-Tyrannie: Die politische These von Tocqueville", Istanbul Kommerz Universitäts Magazin, A. 3, S. 5, 2004, S. 160.

[3] "Das verhindern der willkürlichen Herrschaft und Realisierung des begrenzten Staates, ist das wichtigste Merkmal der liberalen und pluralistischen Demokratie." siehe Gören, Zafer, Verfassungsrecht, Seçkin Verlag, Ankara 2006, S. 104.

[4] Akad, Mehmet/ Dinçol, Bihterin Vural, Allgemein öffentliches Recht, Der Verlag, überarbeitete 4. Ausgabe, Istanbul 2006, S. 391; Dinçol, Bihterin, "Des Verwalteten "Selbst"Verwaltungs Öffentlichkeit", Istanbul Kommerz Universitäts Magazin, A. 5, S. 10, 2006, S. 60.

[5] Kaboğlu, İbrahim, Freiheits-Gesetz, Imge Buchhandlung, überarbeitete und erweiterte 6. Auflage, Ankara 2002, S. 512.

[6] Der letzte Absatz des 10. Artikels lautet so: "Die Parteien werden, im Sinne der in diesem Abkommen betonten Zusammenarbeit und gegenseitiger Hilfe, gemäß 3. Artikels dieses Abkommens, sich bemühen um; die, von den Behörden in ihren zuständigen Gebieten oder von technischen Mitteln vermittelten oder vom neuem übermittelten Programm Dienstleistungen, einen Gefähr gegen die Pluralismus der Presse oder der Entwicklung der Filmindustrie,

darstellt. Soweit es zwischen den Rechteinhaber und Verleger kein gegensätzliches Konsens besteht, darf kein Kinofilm, ohne dass zwei Jahre nach der Erstvorführung in Kinos vergehen, ausgestrahlt werden. Diese Zeitspanne beträgt bei Kinofilmen, bei denen der Verleger bei der Produktion beteiligt war, 1 Jahr." Für die offizielle Übersetzung siehe: http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_132.htm, E.D. 5.5.2009.

[7] Für diesen Begriff haben; Kaboğlu, "gesellschaftliche Kommunikationsfreiheit" (Kaboğlu, Freiheits-Recht, S. 502; Kaboğlu, İbrahim, Allgemein Prinzipien der Verfassungsrecht Kurse, Legal Verlag, überarbeitete und erweiterte 4. Auflage, Istanbul 2009, S. 309); Tanör, "Massenkommunikations Freiheit" (Tanör, Bülent: Das Menschenrechte Problem der Türkei, BDS Verlag, 3. Auflage; Tanör, Bülent, Steigerung der Demokratischen Standards in Türkei, TUSIAD Verlag, Aralık 1999, S. 132); ebenfalls, Tanör /Yüzbaşıoğlu, "Massenkommunikations Freiheit" (Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi, Das Türkische Verfassungs-Recht nach der 1982 Verfassung, Beta Verlag, 7. Auflage, Istanbul 2005, S. 160); İçel/Ünver "kommunikations- Freiheit" (İçel, Kayhan/Ünver, Yener, Massen Informations-Recht, Beta Verlag, 6. Auflage, Istanbul 2005), Özek, "massenkommunikations Freiheiten" (Özek, Çetin, "Massenkommunikations Freiheiten", Menschenrechte, gemeinsames Werk, Yapı Kredi Verlag, Istanbul 2000, S. 153-179); Gölçüklü "kommunikations Freiheit" (Gölçüklü, Feyyaz, Kommunikations Recht, AÜSBF Verlag, Ankara 1970) genauso, Dönmezer "kommunikations Freiheit" (Dönmezer, Presse und dessen Rechtswesen, S. 41); Ausdrücke angewendet.

[8] Kapani, Münici, Einführung in die Politischen Wissenschaften, Ankara Universität Fakultät für Rechtswissenschaften Verlag, 3. Auflage, Ankara 1983, S. 117.

[9] Demir, Ömer/Acar, Mustafa, Wörterbuch für Sozialwissenschaften, Vadi Verlag, 3. Auflage, Ankara 1997, S. 218.

[10] Türkisches Wörterbuch 2, Neue Auflage, TDK Verlag, S. 1440.

[11] Im Wörterbuch für Rechtswissenschaft wurde der Begriff Monopol so beschrieben: "Monopol, ist der Zustand wo sich gegenüber vielen Empfängern, ein einziger Anbieter, befindet." siehe Yılmaz, Ejder, Wörterbuch für Rechtswissenschaft, Yetkin Verlag, erweiterte 5. Auflage, S. 556.

[12] Türkisches Wörterbuch 2, Neue Auflage, TDK Verlag, S. 1440.

[13] Gedik, Ömer, Massenkommunikations-Freiheit in der Türkei, Seçkin Verlag, Ankara 2008, S. 133.

[14] Als ein frappantes Beispiel zu diesem Thema, kann; das wenden der Verbraucherbund im Mai 2008, an den Wettbewerbsrat, mit der Absicht zur Durchführung der erforderlichen Maßnahmen, über fünf Kraftstoffvertrieb betreibenden Firmen und ausserdem die Strafanzeige an die Staatsanwaltschaft, über Mitglieder der Energiemarkt-Regierungsbehörden (ERB), mit der Behauptung des Pflichtvernachlässigungs; gegeben werden: "Auf Anfrage wurde; durch den "Kraftstoff Unternehmens Bericht" des Wettbewerbrates, deutend; dass diese Firmen einen Wirtschaftsring gegenüber anderer Firmen erstellend, die Konkurrenz hindern, bei Kraftstoff-Preisen einen übermäßigen Gewinn erzielen; beschlossen, dass die ERB erforderliche Maßnahmen trifft. Wie in diesem Bericht des Wettbewerbrates nachgewiesen wird; kauft der Verbraucher aufgrund der hohen Steuern in der Kraftstoff-Sektor und durch Verletzung des konkurrierens der Firmen, auf diese Weise; den teuersten Kraftstoff auf der Welt" siehe Eine Warnung von der Verbraucher Bund: Konkurrenz beim Kraftstoff! Gleich Jetzt! <http://www.kamudan.com/NewsDetail.aspx?NewsID=138166>, E.D. 15.12.2008.

[15] Für detaillierte Informationen zu diesem Thema, siehe: Kekevi, H. Gökşin, Die Fördernden Aktionen des Nutzings der Abkommen, Kompatibilität und gemeinsames Herrschafts-Zustands zum schlechten, Dissertations-Reihe des Wettbewerbrates Nr. 21, Ankara 2003.

[16] Gedik, genanntes Werk, S. 133.

[17] Im Massenkommunikations-Gebiet wird Verhinderung der Dichte oder Verdichtung; anders ausgedrückt, Monopolisierung und die Verschaffung des Pluralismusses als aussen-Pluralismus, bezeichnet. Siehe Üzeltürk, Sultan Tahmazoğlu, audio-visuelle Kommunikations-Freiheit, Unveröffentlichte Dissertation, Marmara Universität SWI, Istanbul 1998, S. 65.

[18] Demir, Vedat, Media und Ethik, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. D. 15.12.2008.

[19] Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. D. 15.12.2008.

[20] Salihpaşaoğlu, Yaşar, Presse-Freiheit in der Türkei, Seçkin, Ankara 2007, S. 37.

[21] Üstündağ, Erhan, "Den vorzüglichen Murdoch haben wir sowieso hier", Politische Zeitung, 14.10.2006, <http://eski.bianet.org/2006/10/13/86531.htm>, E.D. 10.12. 2008.

[22] Krugman, Paul, The Murdoch Factor, Freitag, 29. Juni, 2007, The New York Times.

[23] z.B. während in der EU, die Anzahl der Tageszeitungen in 2002, 1100

waren, sankte diese Zahl in 2003 auf 1090. In den Ländern der EU, hatten von 1998 bis 2003, 40 Tageszeitungen ihre Veröffentlichung eingestellt. siehe <http://www.ozgurpolitika.com/2003/10/26/alltop.html> , E. D. 15.2.2006; 19 Sonntags-Zeitungen und über 100 wöchentlichen Zeitschriften in England, von 1949 bis 1981, haben ihre Ausstrahlung beendet. siehe Gürbüz, Sevim, Massenkommunikation, Filiz Buchhandlung, Istanbul 1981, S. 154.

[24] Alemdar, Korkmaz, Monopolisierung in der Presse: Beispiel Frankreich, Kommunikation, AİTİA Oberschule für Journalismus und Öffentlichkeits-Arbeit Veröffentlichungs-Organ, 1982/4, S. 2.

[25] Der 32.1%ige Anteil der Zeitungen im Welt-Werbemarkt, in 2000, sankte in 2002 auf 30.8%. siehe: <http://www.ozgurpolitika.com/2003/10/26/alltop.html> , E. D. 15.2.2006.

[26] Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. D. 15.12.2008.

[27] Gedik, genanntes Werk, S. 134.

[28] Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E.D. 15.12.2008.

[29] In die traditionelle jährliche Auflistung, der Welt-Milliardere, des Wirtschafts Zeitschriftes Forbes, haben in 2006, 21 Personen aus der Türkei, reingeschaft. Darunter waren auch Medien-Inhaber. Es sah danach aus als hätten Aydın Doğan ein Vermögen von 1.6 Milliarden, Turgay Ciner ein Vermögen von 1.5 Milliarden, Ferit Şahenk ein Vermögen von 1,5 Milliarden und Mehmet Karamehmet ein Vermögen von einer Milliarde, Dollar. Siehe: <http://www.habergazete.com/Arsiv/03-12-2006>, E.D. 10.4.2006.

[30] Der Fininvest Reich der Berlusconi Gruppe enthält, 1400 Fernsehsender und 4200 Radiosender, in seiner Struktur. Mit seinem aus Italien überlaufendem Umfang, reichte dieses Reich bis nach Frankreich, Deutschland und Spanien. Siehe Keane, John, Media und Demokratie, (Übersetzer Haluk Şahin), Ayrıntı Verlag, 3. Auflage Istanbul 1999, S. 81; Işık, Metin, Massenkommunikations-Systeme, Eğitim Buchhandlung, Konya 2002, S. 101-102.

[31] Salihaşaoğlu, genanntes Werk, S. 38; Üzeltürk, genanntes Werk, S. 69.

[32] Demir, http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm, E. D. 15.12.2008.

[33] Salihaşaoğlu, genanntes Werk, S. 38; Üzeltürk, genanntes Werk, S. 68.

[34] Çelik, Demirkan Burak, "Monopolisierung und Demokratie in der Presse", Schule für politische

Informationen, C. XXV, Nr. 227, S. 135.

[35] Üzeltürk beschreibt eine solche Monopolisierung als "die Multi-Medien Integration" siehe Üzeltürk, genanntes Werk, S. 72.

[36] İllal, Ersan , Kommunikation, Massenkommunikations-Mittel und die Gesellschaft, Der Verlag, 3. Auflage, Istanbul 1997, S. 33; Çelik, genanntes Artikel, S. 135

[37] Amtsblatt, Nr. 3913, D. 8.7.1993.

[38] Kaboğlu, Freiheits-Recht, S. 513.

[39] Amtsblatt, Nr. 21911, D. 20.04.1994.

[40] Üzeltürk, genanntes Werk, S. 13.

[41] Für umfassende Informationen über Zivilgesellschafts-Konzept und Zivilgesellschafts Organisationen siehe Ertugay, Fatih, Die Auswirkungen der Zivilgesellschafts Organisationen auf die Politische Macht, unveröffentlichtes Diplomarbeit, Erzurum 2005.

[42] Bulut, Nihat, Die politische Beteiligung der Türkei im Rahmen der Verfassung im 1982, unveröffentlichte Dissertation, Istanbul 1998, S.173.

[43] In dem Türkischen Handelsrecht wird die nicht detailliert geregelte Betriebs-Lehre als der Besitz der Aktiengesellschaft über eine oder mehrere Teilhaber oder Besitz der Verwaltung beschrieben. Siehe Bahtiyar, Mehmet, Partnerschafts-Gesetz, überarbeitete 3. Auflage, Beta, Istanbul 2007, S. 78.

[44] Nach Angaben des Jahres 2008, hat diese Gruppe Hürriyet, Milliyet, Radikal, Posta, Fanatik, Referans und Turkish Daily News miteingeschlossen, sieben Tageszeitungen; unter der Verwaltung von Doğan Burda, insgesamt 24 Zeitschriften; sechs folgende Sender Kanal D, Star TV, Nachrichtensender CNN Türk, Musiksender Dream TV, Sportkanäle BJK TV und Fenerbahçe TV beinhalten. Ausserdem, ist auch die Doğan Buchhandlung, welches ungefähr 20% des Markt-Teiles in Bestseller, in der Hand hat, auch ein Unternehmen, der zu diesem Betrieb gehört. Doğan Publizistik Betrieb besitzt mit seiner Tageszeitung Veröffentlichungen 40% der Zeitungsmarkt in der Türkei siehe <http://www.doganholding.com.tr/menu202.html>, E.D. 20.12.2008.

[45] Siehe <http://www.doganholding.com.tr/menu202.html>, E.D. 20.12.2008.

[46] Auch die Çukurova Gruppe, welche in verschiedenen Gebieten, mit Mehrheit auf dem Kommunikationssektor, tätig ist, verdichtet sich als Betriebsertelllung. Nach den Angaben des Jahres 2008 hat Çukurova Betrieb; Akşam, Güneş, Tercüman genannten drei Tageszeitungen, Alem, Stuff, Platin&World Business, Fourfourtwo, Autocar, Total Film, eve, Maxim genannten acht Zeitschriften, Show, Show Max, Show Türk, Show Plus, SKY Türk, Lig

Tv genannten sechs TV-Kanäle, Alem FM, Lig Radyo genannten zwei Radiosender. siehe <http://www.cukurova.com.tr/turkce/index2.htm>, 20.12.2008.

[47] Üzeltürk, genanntes Werk, S. 66.

[48] Des Verfassungs-Gerichtes 21/9/2004 datierte Beschluss Nr. E.2002/100, K.2004/109.

[49] Für den Grund dieses Beschlusses siehe:

<http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K2006/K2004-109.htm>, 16.5.2007.

[50] Gedik, genanntes Werk, S. 137.

[51] Dieses Thema wurde unter dem Überschrift "Die Monopolisierung des Massenkommunikations-Medien" behandelt.

[52] Später wurde dieses Kanal in "Fox Tv" umbenannt.

[53] Gedik, genanntes Werk, S. 138.